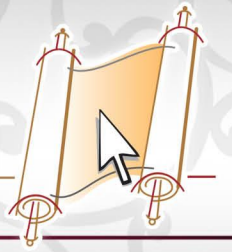

פרשה מבוארת

ע"פ רבנו האברבנאל

לע"נ הרב יעקב יצחק בן ר' אברהם דוד ז"ל ורעייתו מרת ברוריה בריינה בת ר' שלמה הכהן ע"ה

שתי הלכות ביום

פרשת אמור

וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה אָמַר אֶל הַכֹּהֲנִים בְּנֵי אַהֲרֹן וְאִמְרַתְּ אֲלֵהֶם לִנְפֹשׁ לֹא יִטְמָא בְּעֵמִיו: כִּי אִם לְשֹׂארוֹ הַקָּרֵב אֵלָיו לְאִמּוֹ וְלְאָבִיו וְלִבְנֵוֹ וְלִבְתּוֹ וְלְאָחִיו: וְלֹאֲחֹתוֹ הַבְּתוּלָה הַקְּרוּבָה אֵלָיו אֲשֶׁר לֹא הִיְתָה לְאִישׁ לָהּ יִטְמָא: (ויקרא כא א-ג)

שאלות: א. מדוע הצטוו הכהנים שלא יטמאו למתים, ב. מדוע כתבה התורה לשון 'נפש', ולא 'מת' וכדומה, ג. אם אכן יש טומאה במתים שאינה ראויה לכהנים, מדוע הותר להם להטמא לקרוביהם, והרי אף הם טמאים כשאר המתים, ד. מדוע הותר לכהן להטמא לאחותו הבתולה ולא לאחותו הנשואה, והרי אין שינוי בקורבתו.

תשובה: האדם מורכב מגוף ונפש, חומר ורוח, ותכלית שלימותו היא בכך שכשיגיע קצו ייפרדו שני חלקים אלו לגמרי זה מזה, כמו שנאמר (קהלת יב ז) "וְיָשָׁב הָעֶפְרָר עַל הָאָרֶץ כְּשֶׁהָיָה וְהָרוּחַ תָּשׁוּב אֶל הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר נָתַנָּה". אמנם אצל רוב בני האדם, שבחייהם נטתה נפשם אל החומריות, אף לאחר המיתה נשארת הנפש מעורבת מעט בגוף, וזו רוח הטומאה השורה על גוף המת [ולכן אין שייכת טומאה זו בבעלי חיים, שלא היתה להם מעולם נפש], ולכן כתבה התורה לשון 'נפש', כי היא הגורמת לטומאה שבגוף המת. אמנם, אף שיש חסד גדול בקבורת המת, אסרה התורה על הכהנים להטמא למת כיון שהוא "בְּעֵמִיו", בתוך עמו, ויש מי שיטפל בקבורתו. אך בקרובי הכהן שאין מי שיטפל בקבורתם חוץ ממנו, והם: אביו ואמו, בנו ובתו, אחיו ואחותו הבתולה, וכן אשתו, הרי הם כמת מצוה שאין מי שיטפל בו, ומותר לכהן להטמא להם ולקוברם. אמנם אחותו הנשואה, בעלה או קרוביו יוכלו לעסוק בה, ולכן לא הותר לכהן להטמא לה (אברבנאל, שאלות א-ב).

"וּבְבִשְׂרָם לֹא יִשְׂרְטוּ שְׂרָטָת" (ויקרא כא ה)

שאלה: מדוע הוצרכה התורה להזהיר בפירוש את הכהנים שלא ישרטו עצמם על המת, והרי כבר לעיל הצטוו כל ישראל (ויקרא יט כח) "וְשָׂרְטָה לְנַפְשׁ לֹא תִתְּנוּ בְּבִשְׂרָכֶם", ובכללם הכהנים.

תשובה: א. כיון שיהיה לכהנים צער גדול במיתת קרוביהם שאינם יכולים להתעסק בקבורתם ולהטמא להם, יטעו לחשוב שכיון שאין הם נטמאים למתים אלו אין להם איסור לשרוט עצמם לאות צער, לכן חזרה התורה והזהירה את הכהנים בפירוש על כך. ב. כיון שאיסור השריטה בגוף הוא מחמת שכך היתה דרכם של עובדי עבודה זרה, יתכן שיחשבו הכהנים שבהיותם עובדים בבית המקדש ורחוקים מענייני עבודה זרה, רשאים הם לעשות כן לאות צער, לכן חזרה התורה והזהירה את הכהנים בפירוש על כך, ואף הוסיפה טעם מיוחד אצלם, "כִּי אֵת אֲשֵׁי ה' לָחֶם אֱלֹהֵיהֶם הֵם מְקַרְבִּים וְהָיָה קִדְשׁ", כי בהיותם משרתי עליון יהיה חילול שם ה' בכואם אל שער המלך בלבוש שק (אברבנאל שאלה ג).

"וַעֲשִׂיתֶם בְּיוֹם הַנִּיפְכָם אֶת הָעֹמֶר כֶּבֶשׂ תַּמּוּם בֵּן שְׁנָתוֹ לְעֵלָה לַח: וּמִנְחָתוֹ שְׁנֵי עֶשְׂרִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן אִשָּׁה לַח רֵיחַ

נִיחַח וְנִסְכָּה יַיִן רְבִיעֵת הַחֵיָן" (ויקרא כג יב-יג)

שאלה: הרי בכל הקרבנות מביאים עם הכבש עשרון אחד סולת, ומקטירים ממנו רק קומץ, ומדוע השתנה קרבן העומר בכך שמביאים עם הכבש שני עשרונים סולת, ומקטירים את הכל.

תשובה: כיון שקרבן העומר הוא היחיד הבא מן השעורים, שהם מין גרוע ופחות, והוא מאכל בהמות בדרך כלל [לרמוז על כך שישראל לפני שקיבלו את התורה לא הגיעו למדרגתם הגבוהה], וכדי שלא ייראה שלחן ה' נבזה, צייתה התורה להביא עם העומר מנחה כפולה של שני עשרונים סולת, ולהקטיר את הכל. וגם נרמז בכך שישראל עתידים בקרוב לקבל את התורה, ולהגיע למדרגתם הגבוהה. (אברבנאל שאלה י"ג)

"עד ממחרת השבת השביעת תספרו חמשים יום, מדוע אנו סופרים רק ארבעים ותשעה ימים, ואיננו סופרים את היום החמישים."

שאלה: כיון שנאמר בתורה 'תספרו חמשים יום', מדוע אנו סופרים רק ארבעים ותשעה ימים, ואיננו סופרים את היום החמישים.

תשובה: לפי טעמי המקרא, יש לקרוא את הפסוק כך: 'עד ממחרת השבת השביעת תספרו', והיינו ארבעים ותשעה יום, 'חמשים יום והקרבנתם מנחה חדשה לה', כלומר, ביום החמישים, בחג השבועות, תקריבו מנחה חדשה. (אברבנאל שאלה י"ד)

"דבר אל בני ישראל לאמר בחדש השביעי באחד לחדש יהיה לכם שבתון זכרון תרועה מקרא קדש" (ויקרא כג כד) "אף בעשור לחדש השביעי

הזה יום הכפורים הוא" (ויקרא כג כז)

שאלות: מדוע לגבי מצוות תקיעת שופר בראש השנה לא נאמר 'בעצם היום הזה', כפי שנאמר בשאר החגים הקבוצים בזמנים מסוימים. ב. מדוע לא נאמר לגבי תקיעת שופר 'חוקת עולם לדורותיכם', כפי שנאמר בכל המצוות הנוהגות גם בחוץ לארץ. ג. מדוע פתחה התורה את פרשת יום הכפורים בלשון 'אך'.

תשובה: ראש השנה הוא יום הדין הכללי לכל העולם כולו, כיון שאז נברא העולם, ומערכת הטבע כולה מתחדשת באותו יום, כפי ציווי ורצון ה'. אמנם ישראל אינם תחת המזלות ומערכת הטבע, ולכן ציוה עליהם ה' לתקוע בשופר, שיש בכך ענין המועיל להם לשנות את גזר דינם מכפי הראוי להם לפי הטבע לטובה ולברכה כרצון ה', ותקיעת השופר היא ההכנה של ישראל לחזור בתשובה עד ליום הכפורים שבו ימחלו עוונותיהם, נמצא שמצוות תקיעת שופר היא כעין הכנה והקדמה ליום הכפורים. וכיון שביום הכפורים עצמו כבר נאמר 'בעצם היום הזה', ו'חוקת עולם לדורותיכם', לא הוצרכה התורה לכתוב כן גם בתקיעת שופר, שזו מצווה השייכת לאותה תכלית, ומכינה את ישראל ליום הכפורים. ומחמת כן נאמר בתחילת פרשת יום הכפורים לשון 'אך', כלומר, עד עתה התבאר כיצד בראש השנה תתכוננו ליום הכפורים על ידי התקיעה בשופר וחזרה בתשובה, אך בעשור לחודש, אין זו הכנה אלא זהו יום הכפורים עצמו. (אברבנאל שאלות ח, ט, יא).

"ויצא בן אשה וישראלית והוא בן איש מצרי בתוך בני ישראל וינצו במחנה בן הישראלית ואיש הישראלית ויקב בן האשה הישראלית את

השם ויקלל ויביאו אתו אל משה ושם אמו שלמית בת דברי למטה דן: ויניחהו במשמר לפרש להם על פי ה'" (ויקרא כד י"ב) "ואל בני

ישראל תדבר לאמר איש איש פי יקלל אלהיו ונשא הטאוו: ונקב שם ה' מות יומת רגום ורגמו בו כל העדה בנגר באזרח בנקבו שם יומת:

ואיש פי יכה כל נפש אדם מות יומת: ומכה נפש בהמה ישלמנה נפש תחת נפש" (ויקרא כד ט"ו-יח) "וידבר משה אל בני ישראל ויציאו את

המקלל אל מחוץ למחנה וירגמו אתו אבן ובני ישראל עשו כאשר צוה ה' את משה" (ויקרא כד כג).

שאלות: א. מדוע הוזכרה פרשה זו כאן, לאחר מצוות המועדים, הדלקת המנורה ולחם הפנים. ב. מהו לשון 'ויצא', מהיכן יצא. ג. מדוע לא הרגוהו מיד, והרי כבר הצטוו על כך. ד. מדוע בין מעשה המקלל ובין עונשו בפועל נאמרו דיני מכה נפש אדם ומכה בהמה, שלכאורה אין להם כל שייכות לענין. ה. כיון שנאמר שהוציאו את המקלל ורגמוהו, מדוע חזרה התורה וכתבה "ובני ישראל עשו כאשר צוה ה' את משה".

תשובה: לאחר שבפרשות הקודמות הצטוו ישראל לנהוג כבוד בה', במצוות המיוחדות לכהנים משרתי ה', במועדים וזמנים המקודשים לשם ה', ובהדלקת המנורה ועריכת לחם הפנים במשכן ה', הובאה פרשה זו לבאר את עונשו של מי שזלזל בכבוד ה', ולכן נאמר 'ויצא', שיצא אותו אדם מכלל הנהגת הכבוד בה' האמורה לעיל, וקילל את שם ה'. אמנם ישראל הסתפקו האם כיון שהוא יהודי, כאימו, הרי הוא חייב מיתה ככל בן ישראל, או שכיון שהוא מיוחס גם לאביו המצרי, אין דינו שוה לגמרי לבן ישראל, ולכן לא הרגוהו מיד. ועל כך באה מצוות ה' שאיש איש, בין יהודי ובין גר מצרי, שיקלל את שם ה', יומת. וכיון שלא הבינו זאת ישראל מיד, שיהיה דין הגר כדין כל ישראל, הוסיף הכתוב ואמר להם שהרי לגבי עונש מיתה על הריגת נפש, ועונש ממון על נזקי בהמה, דין הגר שוה לדין ישראל, ולא יהיה מי שיחשוב גר שהרג יהודי, או להפך, יפטר ממיתה, או שגר המזיק ממון יפטר משלומים, כן הדבר הזה, שאף הגר המקלל את שם ה' חייב מיתה. וסיימה התורה, שאף שבני ישראל לא הבינו כן מדעתם בתחילה, מכל מקום לא הרהרו אחר הציווי, אלא "ובני ישראל עשו כאשר צוה ה' את משה". (אברבנאל שאלות א, ב, ג, ד, ז).

